

27. Ткачук Т.М., Овсянкіна Л.А., Іщенко О.М. Вивчення професійної спрямованості майбутніх педагогів як умова їх ефективної соціалізації// Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Т. IX, част. 3. – К., 2007 – С. 384 – 389
28. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии: Учебное пособие / А.Т. Хроленко; Под ред. В.Д. Бондалетова. – М.: Флінта: Наука, 2004. – 184 с.
29. Швидкий В.О. Особливості формування Я-концепції в професійному становленні особистості: Автореф. канд. психол. наук. 19.00.07. – К., 2007. – 18 с.
30. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг: Учеб. пособие. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 600 с.
31. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. – Ленинград: “Наука”, 1974. – 428 с.
32. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис // Идентичность: Хрестоматия / Сост. Л.Б.Шнейдер. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – С. 69 – 101.

К.Ю. Богомаз, К.М. Гевель

ГУМАНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ

У статті розглянуто важливість процесу громадянського виховання молодого покоління для розбудови демократичної правової держави. Розглянуто основні завдання гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів та наголошено на важливості гуманістичної спрямованості освітнього процесу.

Громадянське виховання, освіта, гуманізм, культура, гуманістичне виховання, самовиховання, національне самовизначення, технократизм, безперервна освіта.

In the article the importance of process of civil education of the young generation is considered for alteration of the democratic legal state. The basic tasks of humanism education of students of higher educational establishments are considered and importance of humanism orientation of educational process is marked.

Civil education, education, humanism, culture, humanism education, self-education, national self-determination, technocratizm, continuous education.

Сучасна епоха та розвиток глобалізаційних процесів вимагає від кожної людини високого рівня освіченості та культурного розвитку. Проте в

Україні сьогодні низька моральність та низький рівень культури майже стали нормою життя. Триває процес девальвації таких загальносвітових цінностей, як порядність, гуманізм, толерантність, законослухняність, здатність до співпереживання тощо. А саме на цих якостях людини може бути побудоване високорозвинене суспільство. Виховання громадянина та гуманізація суспільного життя, підняття загальнокультурного рівня населення значною мірою має здійснюватися через заклади освіти.

Актуалізація даної тематики обумовила збільшення інтересу до неї з боку науковців. Н.Г. Чибісова, наряду з іншими науковцями, зазначає, що сьогодні на передній план навчально-виховного процесу виходить особистісний розвиток людини та формування культурної особистості [1]. В.Л. Аношкіна та С.В. Резванов обґрунтовують необхідність культурологічного підходу до системи освіти [2]. Питання впровадження гуманітарного компоненту у навчально-виховний процес висвітлено в роботах О.Л. Сидоренко, М.І. Романенко, В.І. Шубіна, Ф.Е. Пашкова та інших [3, 4, 5]. В.М. Олуйко акцентує увагу на провідній ролі викладача у переорієнтації освітнього процесу з технократичної на гуманістичну концепцію [6].

Розбудова демократичної правової держави вимагає виховання свідомих всебічно розвинених, культурноосвічених громадян. Це на сьогодні стало провідним завданням вищих навчальних закладів України наряду з професійною підготовкою спеціалістів. Визначення ролі гуманізації освітньо-навчального процесу у вихованні молодого покоління нової генерації стало метою даної статті.

Майбутнє держави починається з виховання молодого покоління. Сучасні умови характеризуються тим, що, з одного боку, існує необхідність збереження національної культури та традицій, а з іншого – необхідно забезпечити засвоєння молоддю таких цінностей, які б допомогли їй існувати в умовах суспільства, що глобалізується. Проте, молоде покоління України залишилося без надійних соціальних орієнтирів. Руйнація традиційних форм соціалізації підвищила особисту відповідальність молоді за свою долю, поставивши її перед необхідністю вибору, виявила неготовність більшості з них включитися в нові суспільні відносини. Вибір життєвого шляху став визначатися не здібностями й інтересами молодої людини, а конкретними обставинами. В масовій свідомості домінує негативізм: молода людина відчуває себе незатребуваною за нових соціальних умов, і соціальна незатребуваність породжує деморалізацію та соціально-політичну пасивність, небажання брати участь у чужих для неї суспільних явищах. У наявності – проблема відчуження молоді від держави, низького рівня громадської активності молоді у вирішенні проблем місцевих громад, частиною яких вони є, а також суспільства у цілому.

Тому проблема громадянського виховання особистості виступає сьогодні як важлива для подальшого розвитку нашої держави. Це пов'язано з

тим, що процес розбудови й утвердження суверенної, демократичної, соціально орієнтованої держави пов'язаний із становленням громадянського суспільства в Україні. Громадянське виховання передбачає формування громадянськості як якості особистості, яка дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, політично дієздатною та захищеною. З цим також пов'язане лояльне ставлення людини до встановлених в державі порядків, законів, інституцій влади, відчуття власної гідності, знання і повага до прав людини, чеснот громадянського суспільства [5].

Серед завдань громадянського виховання виділяють визнання й забезпечення в реальному житті пріоритету прав людини як гуманістичної цінності та єдиної норми всіх людей без будь-яких дискримінацій; усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю; утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість; формування соціальної активності особистості на основі таких соціальних умінь як готовності до участі в процесах державотворення, здатності до спільного життя і співпраці в громадянському суспільстві, готовності взяти на себе відповідальність тощо; розвиток критичного мислення, що забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особистісну позицію в тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, уміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків; формування толерантного ставлення до інших культур і традицій; виховання негативного ставлення до будь-яких форм насильства; активне запобігання виявленню деструктивного націоналізму, шовінізму, фашизму [7].

Ефективність вирішення цих завдань вимагають системності та послідовності впливу на молоде покоління агентів та інститутів соціалізації, виховний процес на всіх етапах соціалізації має бути спрямованим на формування цілісної особистості та справжнього громадянина своєї держави.

Актуальність громадянського виховання особистості у сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється необхідністю державотворчих процесів, що забезпечили б усім громадянам рівні стартові можливості для розвитку й застосування їх потенційних здібностей, досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умов реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби у самовизначенні та самоствердженні.

Побудова громадянського суспільства передбачає гуманізацію суспільного життя. Це означає надання людині права самостійно мислити, діяти, приймати рішення та відповідати за свої вчинки, повагу до поглядів людини, навіть за умов коли вони є протилежними загальноприйнятим точкам зору. Гуманізація виступає своєрідною соціально-культурною позицією, яка вихо-

дить з пріоритети людини як вищої цінності. Це передбачає і наявність відповідної системи освіти.

У Законі „Про освіту” вказано, що „гуманізм, демократизм, пріоритет загальнолюдських духовних цінностей” є основними принципами освітнього простору України. Також, принципи гуманізації освіти, єдності навчання і виховання, поглибленого осмислення властивостей і станів особистості студента та органічного зв'язку з національною та світовою культурою, історією, традиціями закріплено Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті [8,9].

Метою гуманістичної реконструкції вищої освіти є об'єднання інженерної підготовки з гуманістичними цілями, а не лише з задачами та цілями науково-технічного прогресу. Сьогодні ж в Україні має місце яскраво виражений технократичний менталітет суспільної думки. Але ж освіта – це всебічний розвиток особистості, а не лише отримання знань зі спеціальності. Освіта має надати людині знання зі спеціальності, виховати в неї громадянські якості, вміння думати та працювати, брати участь у суспільному житті і в той же час залишатися індивідуальністю. Тому стратегічною метою вищого навчального закладу повинна стати підготовка професійно і культурно орієнтованої особистості, яка володіє світоглядним потенціалом, здібностями до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості, яка володіє стійкими вміннями і навичками виконання професійних обов'язків, яка усвідомлює необхідність навчання і самовдосконалення протягом усього життя. Отже, гуманізація освітнього процесу – це сприяння розвитку особистості в цілому, а не лише її знань, вмінь та навичок, виховання людини у відповідності до засад гуманізму.

Виховання на засадах гуманізму означає виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді потреби та вміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури. Це процес особистісно орієнтованого виховання, що ґрунтується на діалектичній єдності загальнолюдських і національних цінностей. Тому особливий зміст у визначенні гуманістичних підходів до реформування освіти в Україні має проблема національної спрямованості освіти, її національного самовизначення, що полягає в органічному поєднанні освіти з національною історією й традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу, перетворенні освіти на важливий інструмент національного розвитку й гармонізації національних відносин. Саме цей принцип є одним із найважливіших не лише в освітній, а й у національній політиці України [10].

Організація гуманістичного та громадського виховання в українських вищих навчальних закладах знаходиться на низькому рівні та не відповідає вимогам розвитку особистості та суспільства. Це пояснюється багатьма при-

чинами. Зокрема, недостатнім теоретико-методичним та психологічним рівнем підготовки викладачів. Інколи викладачі зосереджуються на предметності своєї дисципліни, забуваючи при цьому про людину. Але слід пам'ятати, що гуманістично спрямованою може вважатися лише така освітня діяльність, у якій викладач зуміє не просто ознайомити, а й переконати студента в моральності та життєздатності гуманістичних інтересів. Роль викладача у становленні спеціалістів стає особливо важливою у наші дні, коли загострюється протиріччя між високою інформованістю студентів та проявом бездуховності та низької культури. Тому існує необхідність підвищення готовності викладачів до здійснення гуманістичного виховання студентів.

Одним із завдань гуманістичного виховання, яке наближує формування гармонійної особистості, здатної є вироблення практичних умінь і навичок самовиховання. Особливу роль у самовихованні особистості студента відіграють ціннісні орієнтації, які утворюються на основі самопізнання. Тому вибір форм, методів, засобів гуманістичного виховання має відбуватися не випадково, а відповідати зростаючим можливостям розвитку пізнання й самопізнання студента.

Крім того, гуманістичний підхід до освіти потребує також багатокладності та варіативності освітянського простору, що має передумовою різноманітність форм власності на освітні установи та послуги в межах єдиної державної системи освіти, створення для кожної людини широких можливостей вибору форм і засобів освіти, навчальних закладів, які б відповідали освітнім запитам особистості, запровадження варіативного компоненту змісту освіти, диференціації та індивідуалізації навчального процесу, створення розгалуженої мережі закладів освіти недержавних форм власності.

Отже, гуманізація освіти є важливим напрямком розбудови держави, що пов'язано з необхідністю кардинальної зміни спрямування діяльності освітніх закладів з односторонньої підготовки кваліфікованої робочої сили для задоволення потреб економічного розвитку до створення всебічних умов для задоволення потреб людини у самовдосконаленні, у постійному підвищенні рівня своїх знань і культури. У зв'язку з цим, метою державної політики щодо розвитку освіти в Україні має стати формування духовного світу молоді, позитивної ідеології та способу життя та створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України та виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, обіргати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства.

Література

1. Чибісова Н.Г. Вищий навчальний заклад як середовище формування цінностей студентської молоді в соціокультурних умовах сучасної України: Монографія / Н.Г. Чибісова; Нар.укр.академія, – Х.: вид-во НУА, 2004 – 256 с.

2. Аношкина В.Л., Резванов С.В. Образование. Инновация. Будущее. (Методологические и социокультурные проблемы). – Ростов-на-Дону: Изд-во РО ИПК и ПРО, 2001. – 176 с.
3. Сидоренко О. Проблеми гуманізації та гуманітаризації в освітній реформі в Україні, 2001 // Вища освіта України № 2. – С. 63–67.
4. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід. – Наукова монографія. – Дніпропетровськ, Видавництво "Промінь", 2001 – 196 с.
5. Шубин В.И., Пашков Ф.Е. Культура. Техника. Образование. – Днепропетровск, 1999. – 52 с.
6. Олуйко В.М. Сучасні вимоги до професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів та шляхи підвищення його професійного рівня // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 4. – С. 5–10
7. Стратегия гуманизма: (Из опыта работы научно-учебного комплекса НТУ «ХПИ» – ХГУ «НУА»). – Х.: Изд-во НУА. – 2004. – 212 с.
8. Закон України „Про освіту” // <http://www.rada.gov.ua>
9. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України, 2002. – Квітень, 23.
10. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. Прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416с.

Г.С. Воронка

“КОЛАБОРАТИВНІ” АКАДЕМІЧНІ ПРОГРАМИ У БРИТАНСЬКИХ, ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ВНЗ ЯК ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ (ЄВРОМОВИ, АКАДЕМАСПЕКТ) (СТУПЕНІ – ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ)

“Коллаборативные” программы – регламентированный элемент в реализации учебно – образовательного процесса в британских вузах. В реализации “коллаборативных” программ регламентировано изучение модульных курсов – фрагментов программ в вузах - “партнерах”: на территории Великобритании / экстерриториально (в континентальных западно – европейских странах, США, Канаде). “Коллаборативная” реализация – акмеологическая в отношении педагогических субъектов: студентов, слушателей, аспирантов; лекторов, тьюторов, инструкторов.

В процессах реализации “кооперированных” программ студентами осуществляется развитие умений: академического (англоязычного) обще-